

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ મિસ. એપિલિકેશન (એફઆઈઆર/હુકમ રદ કરવા માટે) નં.

૬૧૧૪/૨૦૨૧

વિથ

ક્રિમિનલ મિસ. એપિલિકેશન (સ્ટે માટે) નં. ૨/૨૦૨૫

ઈન આર/ક્રિમિનલ મિસ. એપિલિકેશન નં. ૬૧૧૪/૨૦૨૧

વિથ

આર/ક્રિમિનલ મિસ. એપિલિકેશન નં. ૩૧૩૫/૨૦૨૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પી. એમ. રાવલ

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	√	

=====

ભાભલુભાઈ નાગભાઈ વરૂ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી વાય. એસ. લાખાણી, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી પ્રવીણ ગોંડલિયા (૨૬૩૭),
અરજદાર(ઓ) નં. ૧,૨ વતી

શ્રી એચ. કે. પટેલ, અધિક સરકારી વકીલ, સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી

શ્રી એન. ડી. નાણાવટી, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી કુણાલ એસ. શાહ (૫૨૮૨),
સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ વતી

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પી. એમ. રાવલ

તારીખ : ૨૦/૦૭/૨૦૨૬

મૌખિક ચુકાદો

પ્રસ્તાવના

૧. આ બંને અરજીઓ એક જ એફઆઈઆર માંથી ઉદ્ભવતી હોવાથી, આ સંયુક્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

૨. આ અરજીઓ દ્વારા, અરજદારો અમરેલી જિલ્લાના ખાંભા પોલીસ સ્ટેશનમાં ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૩૮૪, ૩૮૬, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) અને ૧૧૪ તેમજ ગુજરાત નાણાં ધીરધાર અધિનિયમની કલમ ૪૦, ૪૨(એ) અને ૪૨(ડી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે તારીખ ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ ના રોજ નોંધાયેલ ૨૦૨૦ ના સી.આર. નં. ૧૧૧૯૩૦૨૭૨૦૦૯૫૩ વાળી વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર ને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા માટે અરજ કરતા આ અદાલત સમક્ષ ઉપસ્થિત થયા છે.

હકીકતલક્ષી વિગતો:

૨. એફઆઈઆર માં વર્ણવ્યા મુજબનો કેસ એ મતલબનો છે કે:

૨.૧ મૂળ ફરિયાદી એટલે કે જેન્તીભાઈ રાઘવભાઈ સોડવડિયાને તેમના પૂર્વજો તરફથી વારસામાં ખેતીની જમીન પ્રાપ્ત થયેલ છે. મોટા સાકડીયા ગામની મહેસૂલી સીમમાં આવેલી જમીનનો એક ટુકડો મહેસૂલી ખાતા નં. ૩૩, સર્વે નં. ૩૦/૧ હેઠળ નોંધાયેલ છે, જેનું માપ ૨ હેક્ટર, ૮૩ આરે અને ૨૮ ચોરસ મીટર છે. ખેતીની જમીનનો અન્ય એક ટુકડો ડેડાણ ગામની મહેસૂલી સીમમાં આવેલ મહેસૂલી ખાતા નં. ૭૨૨, સર્વે નં. ૧૪૧ હેઠળ નોંધાયેલ છે, જેનું માપ ૧ હેક્ટર, ૧૪ આરે અને ૩૩ ચોરસ મીટર છે.

૨.૨ આશરે બે વર્ષ પહેલાં, તેમના પુત્ર પ્રયાગભાઈ વિદેશ જવા માંગતા હતા અને તેમને ખેતીકામ માટે પણ નાણાંની જરૂરિયાત હતી. તેમને આશરે રૂ. ૬,૦૦,૦૦૦/- ની જરૂર હોવાથી, તેઓ ડેડાણના રહેવાસી એવા પોતાના મિત્ર ઇસુબખાન હસન ખાન પઠાણ પાસે ગયા અને તેમની નાણાકીય જરૂરિયાત અંગે તેમની સાથે ચર્ચા કરી. તેના પર તેમના મિત્ર ઇસુબખાને તેમને જણાવ્યું કે ડેડાણ ખાતે પ્રતાપભાઈ નાગભાઈ વરૂ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી એક ફાઈનાન્સ ઓફિસ છે, જેઓ નાણાં ધીરધાર કરે છે. ઇસુબખાનના સૂચનથી તેઓ બંને ડેડાણ ખાતે સ્થિત નાગેશ્રીના રહેવાસી પ્રતાપભાઈ નાગભાઈ વરૂની ઓફિસે ગયા હતા. એફઆઈઆર માં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેમની મુલાકાત દરમિયાન પ્રતાપભાઈએ જણાવ્યું હતું કે ગોકુળનગર, જાફરાબાદ રોડ, રાજુલાના રહેવાસી અને શિક્ષક એવા તેમના ભાઈ ભાભલુભાઈ નાગભાઈ વરૂ વ્યાજે લોન આપશે, જેના પગલે તેઓ રૂબરૂ ભાભલુભાઈ નાગભાઈ વરૂને મળવા માટે રાજુલા ગયા હતા.

૨.૩ એફઆઈઆર માં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ફરિયાદીએ પોતાની નાણાકીય જરૂરિયાત ભાભલુભાઈને સમજાવી હતી, જેના પર તેમણે લોનની સુરક્ષા પેટે તેમની ખેતીની જમીન બાબતે કબજા વગરનું બાનાખત કરી આપવા જણાવ્યું હતું અને તે મુજબ તેઓ તેમને વ્યાજે નાણાં ધીરશે, જે બાબતે ફરિયાદી સંમત થયા હતા.

૨.૪ ત્યારબાદ, ભાભલુભાઈએ તેમને બીજા દિવસે બોલાવશે તેમ જણાવ્યું હતું અને ખાંભા સ્થિત મામલતદાર કચેરીએ આવવા સૂચના આપી હતી, જ્યાં તેઓ બાનાખત કરી આપશે. ફરિયાદીને તાકીદે નાણાંની જરૂર હોવાથી તેઓ તારીખ ૦૨.૦૧.૨૦૧૮ ના રોજ ખાંભા ગયા હતા. તે દિવસે, સર્વે નં. ૩૦/૧ વાળી તેમની ખેતીની જમીન અંગેનું બાનાખત કરી આપવામાં આવ્યું હતું. સદર બાનાખત થયા બાદ, ભાભલુભાઈએ આઈસીઆઈસીઆઈ બેંક, રાજુલા શાખાનો રૂ. ૪,૫૦,૦૦૦/- નો ચેક નં. ૦૦૩૦૯૨ સુપરત કર્યો હતો. તેમને વાસ્તવમાં રૂ. ૫,૦૦,૦૦૦/- ની લોનની જરૂરિયાત હોવાથી, ભાભલુભાઈએ ૫% ના દરે બે મહિનાના વ્યાજ પેટે રૂ. ૫૦,૦૦૦/- અગાઉથી કાપી લીધા હતા અને પરિણામે તેમને માત્ર રૂ. ૪,૫૦,૦૦૦/- નો ચેક આપ્યો હતો. ત્યારબાદ, ફરિયાદીને વધારાના ભંડોળની જરૂર પડતાં, તેઓ અન્ય લોન મેળવવા માટે ફરી એકવાર ભાભલુભાઈ પાસે ગયા હતા. તે સમયે, ભાભલુભાઈએ તેમને કહ્યું હતું કે જો તેમને વધુ રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/- ની લોન જોઈતી હોય, તો તેમણે અગાઉની જેમ જ ડેડાણ ગામની મહેસૂલી સીમમાં આવેલી તેમની ખેતીની જમીન બાબતે બીજું બાનાખત કરી આપવું પડશે. તે મુજબ, તારીખ ૦૬.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ,

ફરિયાદીએ ડેડાણ ગામની મહેસૂલી સીમમાં આવેલી સર્વે નં. ૧૪૧ વાળી ખેતીની જમીન અંગે ભાભલુભાઈની તરફેણમાં બાનાખત કરી આપ્યું હતું. સદર બાનાખત કરી આપવા પર ભાભલુભાઈએ તેમને રૂ. ૫૦,૦૦૦/- ચૂકવ્યા હતા.

૨.૫ આશરે આઠ મહિના પછી, ફરિયાદીને ભાભલુભાઈ નાગભાઈ વરૂ તરફથી ટેલિફોન આવ્યો હતો જેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદી પાસે તેમના રૂ. ૫,૫૦,૦૦૦/- લેવાના નીકળે છે અને સદર રકમ પર ૧૦% ના દરે વ્યાજની માંગણી કરી હતી, જેના પર ફરિયાદીએ જવાબ આપ્યો હતો કે તેઓ જે વ્યાજની રકમ માંગી રહ્યા છે તે અતિશય વધારે છે અને તેઓ આટલા ઊંચા દરે વ્યાજ ચૂકવવાની સ્થિતિમાં નથી. આ સાંભળીને ભાભલુભાઈ ઉશ્કેરાઈ ગયા હતા અને ગંદી ગાળો આપવા લાગ્યા હતા તેમજ જો તેમના નાણાં પરત ન કરવામાં આવે તો તેમને અને તેમના પરિવારને જાનથી મારી નાખવાની ધમકી આપી હતી. તેમણે વધુમાં ચેતવણી આપી હતી કે જ્યાં સુધી નાણાં પરત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેઓ તેમને પોતાના ખેતરોમાં ખેતી કરવા કે પ્રવેશવા પણ દેશે નહીં.

૨.૬ ત્યારબાદ, ફરિયાદીએ તેમની જમીન પર પકવેલા ડુંગળીના પાકને મહુવા માર્કેટિંગ યાર્ડમાં વેચવા માટે એક કમિશન એજન્ટ એટલે કે દલાલ મારફતે વ્યવસ્થા કરી હતી. જ્યારે ભાભલુભાઈને આ અંગે જાણ થઈ ત્યારે ભાભલુભાઈ નાગભાઈ વરૂ, પ્રતાપભાઈ નાગભાઈ વરૂ અને ધારેશ્વર પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષક નરેશભાઈ ચૌહાણ એમ ત્રણેય જણા સાંજે આશરે ૬:૩૦ વાગ્યે તેમના ઘરે ધસી આવ્યા હતા અને તેમને ગાળો આપી ધમકાવવા લાગ્યા હતા. તેઓએ તેમને જણાવ્યું હતું કે તેમના ડુંગળીના પાકનું વેચાણ બિલ ભાભલુભાઈના નામે

તબદીલ કરી દેવું જોઈએ, અને તેઓએ તેમને બળજબરીપૂર્વક તેમ કરવા દબાણ કર્યું હતું. દબાણ હેઠળ આવીને, ફરિયાદીએ કમિશન એજન્ટનો સંપર્ક કર્યો અને મહુવા માર્કેટિંગ ચાર્ડ દ્વારા ઇશ્યુ કરવામાં આવતો ગેટ પાસ તેમજ તેમના ડુંગળીના પાકનું વેચાણ ભરતિયું એટલે કે બિલ ભાભલુભાઈના નામે ઇશ્યુ કરાવવાની વ્યવસ્થા કરી હતી. ત્યારબાદ, ભાભલુભાઈએ પોતે જ સીધી રીતે વેચાણની ઉપજ મેળવી લીધી હતી. સદર બિલ કેટલી રકમમાં પતાવવામાં આવ્યું હતું તે તેઓ જાણતા નથી.

૨.૭ ત્યારબાદ, તે ત્રણેય જણાએ ફરિયાદીને જણાવ્યું હતું કે જો તેઓ ફરી ક્યારેય મોટા સાકડીયા ગામની મહેસૂલી સીમમાં આવેલી પોતાની વાડી કે ખેતરે જશે, તો તેઓ તેમને જાનથી મારી નાખશે. તેઓએ તેમને વધુમાં ચેતવણી આપી હતી કે જ્યાં સુધી તેઓ નાણાં પરત ન કરે ત્યાં સુધી તેમને તેમની ખેતીની જમીનમાં પ્રવેશવા કે ખેતી કરવા દેવામાં આવશે નહીં, અને ત્યાં સુધી તેઓ સદર જમીનનો કબજો પોતાની પાસે રાખશે. તે સમયથી મોટા સાકડીયા ગામે આવેલી ખેતીની જમીનનો કબજો પ્રતાપભાઈ પાસે છે. વધુમાં એવો આક્ષેપ છે કે ત્યારબાદ પણ ઉપરોક્ત ત્રણેય વ્યક્તિઓએ રૂબરૂ તેમજ ટેલિફોન પર વારંવાર તેમનો સંપર્ક કર્યો હતો અને વ્યાજની ચૂકવણી માટે આક્રમક માંગણીઓ કરી ફરિયાદીને ધમકીઓ આપી કરાવ્યા હતા. એક પ્રસંગે ભાભલુભાઈ તેમને ડેડાણ ગામે મળ્યા હતા અને જણાવ્યું હતું કે તેમણે ધીરેલા નાણાં પરના વ્યાજ સહિત તેમની પાસેથી લેવાની થતી કુલ રકમ વધીને રૂ. ૨૭,૫૦,૦૦૦/- થઈ ગઈ છે. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે જો તેઓ સદર રકમ ચૂકવવામાં અસમર્થ હોય, તો

તેમણે તેમની ખેતીની જમીનનો રજિસ્ટર્ડ વેચાણ દસ્તાવેજ તેમની તરફેણમાં કરી આપવો જોઈએ. ત્યારબાદ, ફરિયાદી ઘરે પરત ફર્યા અને સુરત જવા રવાના થઈ ગયા. આ વ્યક્તિઓના વર્તન અને ધમકીઓના કારણે ફરિયાદી અત્યંત ડરી ગયા હતા, અને પરિણામે, ફરિયાદી તેમનાથી બચવા માટે એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે ફરતા રહ્યા હતા. ત્યારબાદ, મોટા સાકડીયાના રહેવાસી એવા ફરિયાદીના મિત્ર રમેશભાઈ મધુભાઈ દેવાણીને સમગ્ર ઘટનાની જાણ થઈ હતી. તેમણે ફરિયાદીને પ્રોત્સાહિત કર્યા અને સત્તાવાળાઓનો સંપર્ક કરવાની હિંમત આપી હતી. આમ, સદર હકીકત પર પ્રશ્નવાળી એફઆઈઆર નોંધાવવામાં આવેલ છે.

દલીલો:

૩. ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૨/૨૦૨૫ સાથેની ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૬૧૧૪/૨૦૨૧ ના અરજદારો વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી આશિષ એમ. ડગલી અને ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૩૧૩૫/૨૦૨૧ ના અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી રોહન મજમુદાર, સામાવાળા – રાજ્ય વતી વિદ્વાન અધિક સરકારી વકીલ શ્રી રોહન શાહ તેમજ સામાવાળા – મૂળ ફરિયાદી વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી સંદીપ કાપડિયાની દલીલો સાંભળવામાં આવી.

૩.૧ અરજદારોના વિદ્વાન વકીલોએ શરૂઆતમાં રજૂઆત કરી હતી કે એફઆઈઆર માં લગભગ બે વર્ષનો અસાધારણ અને અસ્પષ્ટ વિલંબ થયેલ છે. મૂળ ફરિયાદી આવા અસાધારણ વિલંબ માટે કોઈ વાજબી કે સંતોષકારક ખુલાસો આપવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે, જે અરજદારો સામે લગાવવામાં આવેલા

આક્ષેપોની વાસ્તવિકતા, વિશ્વસનીયતા અને શુદ્ધબુદ્ધિ પર ગંભીર શંકા પેદા કરે છે.

૩.૨ અરજદારોના વિદ્વાન વકીલોએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે તપાસ પૂર્ણ થઈ ચૂકી છે અને સક્ષમ અદાલત સમક્ષ ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

૩.૩ અરજદારોના વિદ્વાન વકીલોએ રજૂઆત કરી હતી કે સમગ્ર વિવાદ અરજદાર અને સામાવાળા નં. ૨ વચ્ચે થયેલા બાનાખતમાંથી ઉદ્ભવે છે. આક્ષેપોને જો પ્રથમદર્શી રીતે પણ સ્વીકારવામાં આવે, તો પણ તે સંપૂર્ણપણે દીવાની પ્રકારનો વિવાદ દર્શાવે છે. સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા અયોગ્ય દબાણ લાવવાના અને ગોળા લાલ મેળવવાના પરોક્ષ હેતુથી દીવાની વ્યવહારને ફોજદારી સ્વરૂપ આપવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. ફોજદારી પ્રક્રિયાનો આવો દુરુપયોગ કાયદામાં અસ્વીકાર્ય છે અને અદાલતની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સમાન છે.

૩.૪ અરજદારોના વિદ્વાન વકીલોએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે એફઆઈઆર નું સાદું વાંચન કરતાં ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૪ અને ૩૮૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ બનવા માટેના આવશ્યક તત્વો જણાઈ આવતા નથી, તેમજ નાણાં ધીરધાર અધિનિયમની લાગુ પડતી જોગવાઈઓ હેઠળ પણ કોઈ ગુનો બનતો નથી. આ આક્ષેપો અસ્પષ્ટ, સામાન્ય અને ઉપરોક્ત દંડનીય જોગવાઈઓ લાગુ કરવા માટે જરૂરી હકીકતલક્ષી આધાર વગરના છે. પરિણામે, અરજદારો સામે ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી એ સંપૂર્ણપણે ગેરવાજબી અને કાયદાની દ્રષ્ટિએ અસમર્થનીય રહેશે.

૩.૫ અરજદારોના વિદ્વાન વકીલોએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર નં. ૧ દ્વારા ગામઃ મોટા સરકડિયા, તાલુકોઃ ખાંભા, જિલ્લોઃ અમરેલી વાળી સર્વે નં. ૩૦/૧ ની જમીન બાબતે થયેલા બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલન માટે મૂળ ફરિયાદી સામે વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિવિલ જજ, ખાંભાની અદાલત સમક્ષ ૨૦૨૨ નો રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. જજ પાણ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં આંક ૫ નીચે તારીખ ૦૩.૧૦.૨૦૨૩ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમથી વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિવિલ જજ, ખાંભાએ મનાઈ હુકમની અરજી આંશિક રીતે મંજૂર કરી છે અને હાલના ફરિયાદીને પ્રશ્નવાળી જમીન પર કોઈપણ પ્રકારનો બોજો, ચાર્જ ઊભો ન કરવા અથવા કોઈપણ રીતે વ્યવહાર ન કરવા મનાઈ ફરમાવી છે. જ્યાં સુધી ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૩૧૩૫/૨૦૨૧ ના અરજદારનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સદર અરજદારને પ્રશ્નવાળા વ્યવહાર સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી અને એક્ઝાઈઆર માં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો તેમની વિરુદ્ધ ધ્યાને લેવામાં આવે તો, તેઓ મુખ્ય આરોપી સાથે ફરિયાદીના ઘરે ગયા હતા અને ત્રણેય જણાએ ફરિયાદીને ગાળો આપી ધમકી આપી હતી અને ત્યારબાદ ફોન પર પણ ધમકી આપી હતી તેવા પાયાવિહોણા આક્ષેપો સિવાય તેમની સામે અન્ય કોઈ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યા નથી. આ સંજોગોમાં, તેઓએ પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો કે જ્યાં સુધી ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૪ અને ૩૮૬ તથા ગુજરાત નાણાં ધીરધાર અધિનિયમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આ અરજદારને તેની સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી અને સદર ગુનાના તત્વો તેમની વિરુદ્ધ સંતોષાતા નથી. જ્યારે,

ઈન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો પણ આકર્ષાતો નથી કારણ કે આ અરજદારનો ફરિયાદીને ત્રાસ કે ભય પેદા કરવાનો કોઈ ઈરાદો નહોતો અને તેમના દ્વારા બોલાયેલા હોવાના કથિત શબ્દો માત્રથી ગુનાહિત ધમકી બનતી નથી. વધુમાં, તેઓએ જણાવ્યું હતું કે સદર અરજદારનો કોઈ પૂર્વ ગુનાહિત ઇતિહાસ નથી. તેના સમર્થનમાં વિદ્વાન વકીલે આ જ કોર્ટની સમાન બેંચના (૧) નલિનભાઈ અમીરાલી ભાનવડિયા વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૧૯(૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એચ.સી. ૨૪૨૧૯૩ અને (૨) પ્રવીણભાઈ ગોવર્ધનભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૧૯ (૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એચ.સી. ૨૪૦૯૭૨ ના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

૩.૬ વિદ્વાન વકીલોએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે મૂળ ફરિયાદીએ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસીજર, ૧૯૦૮ ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧(ડી) હેઠળ આંક ૪૪ નીચે એક અરજી પણ દાખલ કરી હતી, જે વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ જજ દ્વારા તારીખ ૧૧.૦૬.૨૦૨૪ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૩.૭ વિદ્વાન વકીલોએ છેલ્લે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો સામે દાખલ કરવામાં આવેલી હાલની એફઆઈઆર એ કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સિવાય બીજું કંઈ નથી, જે હાલના અરજદારોને હેરાન કરવા માટે કરવામાં આવી છે અને તેથી હાલની અરજીઓ મંજૂર કરવા દલીલ કરી હતી.

૪. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા – રાજ્ય વતી વિદ્વાન અધિક સરકારી વકીલ અને મૂળ ફરિયાદી વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી સંદીપ કાપડિયાએ રજૂઆત કરી હતી કે:

જ.૧ ચાર્જશીટ દાખલ થઈ ચૂકી હોવાથી, ક્રિમિનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો વ્યાપ ખૂબ જ મર્યાદિત હોવાને કારણે અરજદારો પાસે ડિસ્ચાર્જ અરજી દાખલ કરવાનો વૈકલ્પિક અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ છે. પ્રથમદર્શી કેસ બનતો હોવાથી, હાલની અરજીઓ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

જ.૨ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી તકરાર માટે સંપૂર્ણ ટ્રાયલ જરૂરી છે અને ટ્રાયલ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓના આધારે જ તેની ચકાસણી થઈ શકે છે.

જ.૩ સામાવાળા પક્ષના વિદ્વાન વકીલોએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો સમાન પ્રકારના ગુનાઓ ધરાવતો ગુનાહિત ઇતિહાસ ધરાવતા વ્યક્તિઓ છે, જે તેમની સ્પષ્ટ કાર્યપદ્ધતિ દર્શાવે છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આવો પૂર્વ ઇતિહાસ અને તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રી મળીને અરજદારો સામે કરાયેલા આક્ષેપોને પ્રથમદર્શી રીતે સમર્થન આપે છે અને તેથી વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર અથવા તેના પરિણામસ્વરૂપની ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવા માટે આ અદાલતની અંતર્ગત હક્કમતનો ઉપયોગ કરવા કોઈ કેસ બનતો નથી.

તારણો:

પ. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની દલીલો સાંભળવામાં આવી અને રેકર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કરવામાં આવ્યું.

પ.૧ શરૂઆતમાં, હરિયાણા રાજ્ય વિરુદ્ધ ભજનલાલ, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૨ એસ.સી. ૬૦૪ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કેસોની સાત અલગ, દ્રષ્ટાંતરૂપ શ્રેણીઓ સ્પષ્ટ કરી હતી જ્યાં ન્યાયના હિતને સુનિશ્ચિત કરવા અને અદાલતની પ્રક્રિયાના કોઈપણ દુરુપયોગને અટકાવવા માટે સદર સંહિતાની કલમ ૪૮૨ અથવા બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ ન્યાયિક હસ્તક્ષેપ આવશ્યક બને છે. સદર ચુકાદાના ફક્ત ૧૦૨ નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યો છે:

“(૧) જ્યાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ અથવા ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો, જો તેને પ્રથમદર્શી રીતે સાચા માની લેવામાં આવે અને સંપૂર્ણપણે સ્વીકારી લેવામાં આવે તો પણ, પ્રથમદર્શી રીતે આરોપી સામે કોઈ ગુનો બનતો ન હોય કે કેસ બનતો ન હોય.

(૨) જ્યાં એફ.આઈ.આર. માં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો અને એફ.આઈ.આર. સાથેની અન્ય સામગ્રી, જો કોઈ હોય તો, તે કોઈ કોન્સિડેબલ ગુનો જાહેર કરતી ન હોય, જેથી સદર સંહિતાની કલમ ૧૫૫(૨) ના દાયરામાં મેજિસ્ટ્રેટના હુકમ સિવાય સદર સંહિતાની કલમ ૧૫૬(૧) હેઠળ પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા તપાસ વાજબી ઠરતી ન હોય.

(૩) જ્યાં એફ.આઈ.આર. અથવા ફરિયાદમાં કરાયેલા બિન-વિવાદિત આક્ષેપો અને તેના સમર્થનમાં એકત્રિત કરવામાં આવેલા પુરાવાઓ કોઈ ગુનો બન્યો હોવાનું જાહેર કરતા ન હોય અને આરોપી સામે કેસ બનાવતા ન હોય.

(૪) જ્યાં એફ.આઈ.આર. માં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો કોન્સિડેબલ ગુનો બનાવતા ન હોય પરંતુ માત્ર નોન-કોન્સિડેબલ ગુનો બનાવતા હોય, ત્યાં સદર સંહિતાની કલમ ૧૫૫(૨) હેઠળ વિચાર્યા મુજબ મેજિસ્ટ્રેટના હુકમ વિના પોલીસ અધિકારી દ્વારા કોઈ તપાસ કરવાની પરવાનગી નથી.

(૫) જ્યાં એફ.આઈ.આર. અથવા ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો એટલા વાહિયાત અને આંતરિક રીતે અસંભવિત હોય કે જેના આધારે કોઈ પણ શાણી કે વિવેકી વ્યક્તિ આરોપી સામે કાર્યવાહી કરવા માટે પૂરતા કારણો હોવાના ન્યાયી નિષ્કર્ષ પર ક્યારેય પહોંચી શકે નહીં.

(૬) જ્યાં સદર સંહિતાની અથવા સંબંધિત અધિનિયમની (જેના હેઠળ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે) કોઈપણ જોગવાઈમાં કાર્યવાહી દાખલ કરવા સામે કોઈ સ્પષ્ટ કાનૂની અવરોધ દર્શાવવામાં આવ્યો હોય અને/અથવા જ્યાં સદર સંહિતા કે સંબંધિત અધિનિયમમાં વ્યથિત પક્ષકારની ફરિયાદના અસરકારક નિવારણ માટે કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય.

(૭) જ્યાં ફોજદારી કાર્યવાહી સ્પષ્ટપણે બદદાનતપૂર્વકની હોય અને/અથવા જ્યાં આરોપી પર વેર વાળવાના ગુપ્ત હેતુથી અને ખાનગી તથા અંગત અદાવતને કારણે તેને નુકસાન પહોંચાડવાના ઈરાદાથી દુર્ભાવનાપૂર્વક કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હોય."

૫.૨ અરજદારોએ સક્ષમ અદાલત સમક્ષ પેઝિંગ રહેલા પ્રથમ માહિતી અહેવાલ અને તેના પરિણામસ્વરૂપની ચાર્જશીટને રદ કરવાની માંગ સાથે ક્રિમિનલ પ્રોસીજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ હાલની અરજીઓ દાખલ કરી છે. આ વિવાદ એવા નાણાકીય વ્યવહારોમાંથી ઉદ્ભવે છે જ્યાં મૂળ ફરિયાદીએ અરજદાર દ્વારા આપવામાં આવેલી લોનની સુરક્ષા પેટે પોતાની પૈતૃક ખેતીની જમીનો બાબતે બે બાનાખત કરી આપ્યા હતા. ફરિયાદી ગેરકાયદેસર નાણાં ધીરધારની પ્રવૃત્તિના બહાના હેઠળ ખંડણી, ગુનાહિત ધમકી અને બળજબરીપૂર્વક કબજો પડાવી લેવાનો આક્ષેપ કરે છે, ત્યારે અરજદારો એવી દલીલ કરે છે કે આ મામલો સંપૂર્ણપણે દીવાની કરાર આધારિત વિવાદ છે જેને બંધનકર્તા દીવાની જવાબદારીઓમાંથી છટકવા માટે જાણીજોઈને ફોજદારી સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે.

૫.૩ તકરારના મુદ્દાઓ:

૫.૩.૧ વ્યાપારી/દીવાની વ્યવહાર વિરુદ્ધ ફોજદારી ગુનો:

(૧) શું થયેલા બાનાખત અને નાણાકીય ધીરાણમાંથી ઉદ્ભવતો વિવાદ સંપૂર્ણપણે દીવાની પ્રકારનો છે, જેથી ફોજદારી કાર્યવાહી કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ ઠરે છે.

પ.૩.૨ પૂર્વ-અસ્તિત્વ ધરાવતા અને અમલી દીવાની અદાલતના હુકમોની અસર:

(૨) શું રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ દાખલ કરવાથી અને સક્ષમ દીવાની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા રક્ષણથી સમાંતર ફોજદારી કાર્યવાહીની પોષણક્ષમતામાં ફેરફાર થાય છે.

પ.૩.૩ દંડનીય તત્વોનું સમર્થન:

(૩) શું એફઆઈઆર અને ચાર્જશીટમાં કરાયેલા બિન-વિવાદિત આક્ષેપો ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૪ અને ૩૮૬ તેમજ નાણાં ધીરધાર અધિનિયમ હેઠળ ગુનો બનવા માટે જરૂરી આવશ્યક કાનૂની તત્વોને પરિપૂર્ણ કરે છે.

પ.૩.૪ અસાધારણ અને અસ્પષ્ટ વિલંબની અસર:

(૪) શું એફઆઈઆર નોંધવામાં થયેલો બે વર્ષનો વિલંબ, સમાંતર દીવાની ઘટનાક્રમ સાથે સરખાવતાં, ફોજદારી કાર્યવાહીની શુદ્ધબુદ્ધિને અમાન્ય ઠેરવે છે.

૬. વિશ્લેષણ અને કારણો:

૬.૧ ફોજદારી કાર્યવાહી રદ થવી જોઈએ કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે, આ અદાલતે ક્રિમિનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૪૮૨ ને નિયંત્રિત કરતા મૂળભૂત સિદ્ધાંતોની સામે વિવાદના માળખાકીય સ્વરૂપની ચકાસણી કરવી પડશે.

(એ) વ્યવહારનું દીવાની સ્વરૂપ અને ફોજદારી આવરણ:

૬.૧.૧ રેકર્ડ પરથી જણાય છે કે પક્ષકારો વચ્ચેની વાતચીત સંપૂર્ણપણે વ્યાપારી વ્યવહાર તરીકે શરૂ થઈ હતી. ફરિયાદીએ તેમના પુત્રના વિદેશ પ્રવાસ અને ખેતીકામ માટે ભંડોળ મેળવવા માંગ્યું હતું અને તારીખ ૦૨.૦૧.૨૦૧૮ ના રોજ સર્વે નં. ૩૦/૧ માટે સ્પેચિયાએ બાનાખત કરી આપીને રૂ. ૪,૫૦,૦૦૦/- નો ચેક મેળવ્યો હતો. ત્યારબાદ તેમણે તારીખ ૦૬.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ સર્વે નં. ૧૪૧ માટે વધારાના રૂ. ૫૦,૦૦૦/- મેળવીને બીજું બાનાખત કરી આપ્યું હતું.

૬.૧.૨ સર્વોચ્ચ અદાલતે પરમજીત બત્રા વિરુદ્ધ ઉત્તરાખંડ રાજ્ય (૨૦૧૩) ૧૧ એસ.સી.સી. ૬૭૩ ના કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે:

"ફરિયાદમાં ફોજદારી ગુનો જાહેર થાય છે કે નહીં તે તેમાં આક્ષેપિત હકીકતોના સ્વરૂપ પર આધાર રાખે છે. ફોજદારી ગુનાના આવશ્યક તત્વો હાજર છે કે નહીં તે હાઈકોર્ટે નક્કી કરવાનું રહે છે. દીવાની વ્યવહારો જાહેર કરતી ફરિયાદમાં ફોજદારી સ્વરૂપ પણ હોઈ શકે છે. પરંતુ હાઈકોર્ટે એ જોવું જ જોઈએ કે જે વિવાદ મૂળભૂત રીતે દીવાની સ્વરૂપનો છે તેને ફોજદારી ગુનાનું આવરણ ઓઢાડવામાં આવ્યું છે કે કેમ. આવી સ્થિતિમાં, જો દીવાની ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય અને વાસ્તવમાં તે અપનાવવામાં આવ્યો હોય, જેમ કે આ કેસમાં બન્યું

છે, તો અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ અટકાવવા માટે ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવામાં હાઈકોર્ટે સંકોચ કરવો જોઈએ નહીં."

૬.૧.૩ એ જ રીતે, જી. સાગર સૂરી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૦૦) ૨ એસ.સી.સી. ૬૩૬ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે, "સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની હકૂમતનો ઉપયોગ ખૂબ જ સાવધાનીપૂર્વક કરવાનો રહે છે. પોતાની હકૂમતનો ઉપયોગ કરતી વખતે હાઈકોર્ટે આ બાબતની માત્ર ઉપરછાંચી તપાસ કરવાની નથી. એ જોવાનું રહે છે કે શું મૂળભૂત રીતે દીવાની પ્રકારની બાબતને ફોજદારી ગુનાનું આવરણ આપવામાં આવ્યું છે કે કેમ. ફોજદારી કાર્યવાહી એ કાયદામાં ઉપલબ્ધ અન્ય ઉપાયોનો ટૂંકો રસ્તો નથી. પ્રોસેસ ઇશ્યુ કરતાં પહેલાં ફોજદારી અદાલતે ખૂબ જ સાવધાની રાખવી પડશે. આરોપી માટે આ એક ગંભીર બાબત છે.....".

૬.૧.૪ હાલના કેસમાં, પક્ષકારો વચ્ચેનો પ્રાથમિક સંબંધ લેખિત મિલકત કરારો અને ઔપચારિક બેંકિંગ વ્યવહારોથી બંધાયેલો છે. મહિનાઓના અંતરે થયેલા દસ્તાવેજોના સ્વીકૃત અમલ સામે જ્યારે પાછળથી કરાયેલા બળજબરીના આક્ષેપોનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે, ત્યારે ફોજદારી આશરો લઈને બાનાખતોની કાનૂની અસરકારકતાને અમાન્ય કરવાનો પ્રયાસ છતો થાય છે. આ વિવાદ મૂળભૂત રીતે ધીરેલી રકમની પરત ચૂકવણી અને જમીન કરારોના અમલીકરણ અંગેનો કરાર આધારિત અને નાણાકીય મતભેદ છે, જે સંપૂર્ણપણે દીવાની કાયદાશાસ્ત્ર હેઠળ આવે છે.

(બી) ચાલુ દીવાની ન્યાયનિર્ણયની પ્રાથમિકતા:

૬.૨ એ એક નિર્વિવાદ હકીકત છે કે અરજદાર નં. ૧ એ મોટા સાકડીયા ગામની જમીન માટેના બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી સાથે પ્રિન્સિપાલ સિવિલ જજ, ખાંભા સમક્ષ ૨૦૨૨ નો રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. જજ દાખલ કર્યો હતો. મહત્વપૂર્ણ રીતે, તારીખ ૦૩.૧૦.૨૦૨૩ ના રોજ, સક્ષમ દીવાની અદાલતે આંક ૫ નીચે હુકમ પસાર કરીને મનાઈ હુકમ અંશતઃ મંજૂર કર્યો હતો અને ફરિયાદીને કોઈ ત્રાહિત પક્ષનો બોજો ઊભો કરવા કે જમીન બાબતે કોઈપણ વ્યવહાર કરવા સામે મનાઈ ફરમાવી હતી. તદુપરાંત, કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસીજર ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧(ડી) હેઠળ દાવો નામંજૂર કરવા માટેની ફરિયાદીની અરજી દીવાની અદાલત દ્વારા તારીખ ૧૧.૦૬.૨૦૨૪ ના રોજ ઔપચારિક રીતે ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૬.૨.૧ જે વિષયવસ્તુ માટે સક્ષમ દીવાની અદાલત સક્રિયપણે બાનાખતની કાયદેસરતા, કબજો અને વિશિષ્ટ પાલન અંગે ન્યાયનિર્ણય કરી રહી છે તે જ વિષયવસ્તુ પર ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી, અને એ જ વ્યવહારની હકીકતોનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે સમાંતર ફોજદારી કાર્યવાહીને મંજૂરી આપવી તે એક અસ્વીકાર્ય અતિવ્યાપ્તિ ઊભી કરે છે. સક્ષમ હકૂમત ધરાવતી દીવાની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા વચગાળાના મનાઈ હુકમને નિષ્ફળ બનાવવા માટે ફોજદારી પ્રક્રિયાનો ઉપયોગ કરી શકાય નહીં.

(સી) આવશ્યક દંડનીય તત્વોનો અભાવ:

૬.૩ એફઆઈઆર અને ચાર્જશીટનું સાદું વાંચન ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૪ અને ૩૮૬ હેઠળ ખંડણીના આવશ્યક તત્વો સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે. ખંડણીની કાનૂની વ્યાખ્યા મુજબ આરોપીએ ઇજાના ભય હેઠળ અપ્રમાણિકપણે વ્યક્તિને મિલકત સુપરત કરવા પ્રેરિત કરવી આવશ્યક છે. અહીં, ચેક મારફતે નાણાંની સોંપણી અને બાનાખતોનો અમલ ૨૦૧૮ માં સ્વેચ્છાએ પૂર્ણ થયો હતો. એફઆઈઆર માં વર્ણવેલ ત્યારપછીનો વિવાદ અને મૌખિક બોલાચાલી એ ધરિલી લોન અને ચડેલા વ્યાજની વસૂલાત સાથે સંબંધિત છે. માંગવામાં આવેલ ઊંચા વ્યાજનો દર નાણાં ધીરધાર કાયદાની નિયમનકારી જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરી શકે છે, પરંતુ તે નાણાકીય ચૂકવણીમાં કસૂર કે આક્રમક વસૂલાતને આપમેળે ખંડણીના ફોજદારી ગુનામાં પરિવર્તિત કરતું નથી.

૬.૩.૧ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૬ એ કોઈ વ્યક્તિને મૃત્યુ અથવા ગંભીર ઇજાના ભયમાં મૂકીને ખંડણી પડાવવા સાથે સંબંધિત છે. ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૬ નીચે મુજબ છે:—

“કલમ ૩૮૬. કોઈ વ્યક્તિને મૃત્યુ અથવા ગંભીર ઇજાના ભયમાં મૂકીને ખંડણી પડાવવી. — જે કોઈ વ્યક્તિ તે વ્યક્તિને અથવા અન્ય કોઈને મૃત્યુ અથવા ગંભીર ઇજાના ભયમાં મૂકીને ખંડણી પડાવવાનો ગુનો કરે છે, તેને બંનેમાંથી કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા થશે જેની મુદત દસ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર રહેશે.”

૬.૩.૨ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૩ માં “ખંડણી” ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે:

“કલમ ૩૮૩. ખંડણી.— જે કોઈ વ્યક્તિ ઇશાદાપૂર્વક કોઈ વ્યક્તિને તે વ્યક્તિને અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિને કોઈ ઈજા પહોંચાડવાના ભયમાં મૂકે છે અને તે રીતે તેવા ભયમાં મુકાયેલી વ્યક્તિને કોઈપણ મિલકત અથવા મૂલ્યવાન જામીનગીરી અથવા સહી કે સિક્કો કરેલી એવી કોઈપણ વસ્તુ જેને મૂલ્યવાન જામીનગીરીમાં ફેરવી શકાય તેમ હોય તે કોઈપણ વ્યક્તિને સોંપવા અપ્રમાણિકપણે પ્રેરિત કરે છે, તે ખંડણી કરે છે.

દ્રષ્ટાંતો:

(એ) જો ઝ તેને નાણાં ન આપે તો અ, ઝ વિરુદ્ધ બદનક્ષીકારક લખાણ પ્રકાશિત કરવાની ધમકી આપે છે. તે આ રીતે ઝ ને નાણાં આપવા પ્રેરિત કરે છે. અ એ ખંડણી કરી છે.

(બી) જો ઝ, અ ને અમુક નાણાં ચૂકવવા માટે બંધનકર્તા એવો પ્રોમિસરી નોટ સહી કરીને અ ને સુપરત નહીં કરે, તો અ, ઝ ના બાળકને ગેરકાયદેસર અટકાયતમાં રાખવાની ઝ ને ધમકી આપે છે. ઝ સદર નોટ સહી કરીને સુપરત કરે છે. અ એ ખંડણી કરી છે.

(સી) જો ઝ, બ ને અમુક ઉપજ આપવા માટે દંડ હેઠળ બંધનકર્તા એવું બોન્ડ સહી કરીને બ ને સુપરત નહીં કરે, તો અ, ઝ ના ખેતરને ખેડી નાખવા માટે લાઠીધારી માણસો મોકલવાની ધમકી આપે છે, અને તે રીતે ઝ ને બોન્ડ સહી કરવા અને સુપરત કરવા પ્રેરિત કરે છે. અ એ ખંડણી કરી છે.

(ડી) અ, ઝ ને ગંભીર ઈજાના ભયમાં મૂકીને, કોરા કાગળ પર સહી કરવા અથવા તેનો સિક્કો મારવા અને તે અ ને સુપરત કરવા અપ્રમાણિકપણે પ્રેરિત કરે છે. ઝ સદર કાગળ સહી કરીને અ ને સુપરત કરે છે. અહીં, આવી સહી થયેલો કાગળ મૂલ્યવાન જામીનગીરીમાં ફેરવી શકાય તેમ હોવાથી, અ એ ખંડણી કરી છે.”

૬.૩.૩ તેથી ખંડણીના ગુનાના આવશ્યક તત્વો એ છે કે ભોગ બનનારને કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ મિલકત અથવા મૂલ્યવાન જામીનગીરી વગેરે સુપરત કરવા પ્રેરિત કરવામાં આવવો જોઈએ. આમ, મિલકતની સોંપણી સંમતિથી હોવી જોઈએ જે સંમતિ તે વ્યક્તિને કોઈપણ ઈજાના ભયમાં મૂકીને મેળવવામાં આવી હોય. ચોરીથી વિપરીત, ખંડણીમાં સંમતિનું તત્વ હોય છે, જે અલબત્ત, ભોગ બનનારને ઈજાના ભયમાં મૂકીને મેળવાય છે. ખંડણીમાં, ભોગ બનનારને ઈજાના

ભયમાં મૂકીને તેની ઇચ્છાશક્તિને વશ કરી લેવી પડે છે. કોઈપણ મિલકત બળજબરીથી છીનવી લેવી તે આ વ્યાખ્યા હેઠળ આવશે નહીં. એ દર્શાવવું પડે કે વ્યક્તિને ઈજાના ભયમાં મૂકીને મિલકત સોંપવા માટે પ્રેરિત કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રથમ બાતમીદારે ક્યાંય જણાવ્યું નથી કે ભયના કારણે તેણે આરોપી વ્યક્તિઓની તરફેણમાં બાનાખતો કરી આપ્યા હતા. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ભયમાં મુકાયેલી વ્યક્તિ દ્વારા મિલકતના કબજાની વાસ્તવિક સોંપણી કરવામાં આવી હતી તેવું દર્શાવવા માટે કશું જ નથી. પ્રથમ બાતમીદારને કોઈ ઈજાના ભયમાં મૂક્યા પછી તેણે પોતાની મિલકત સોંપી દીધી હતી તેવું દૂર-દૂર સુધી પણ સૂચવતી કોઈપણ બાબતના અભાવે, ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૬ હેઠળનો કોઈ ગુનો બન્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૬.૩.૪ જ્યાં સુધી ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૫૦૪ અને ૫૦૬(૨) નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૫૦૪ માં નીચેના તત્વોનો સમાવેશ થાય છે જેમ કે (એ) ઈરાદાપૂર્વકનું અપમાન, (બી) અપમાન એવું હોવું જોઈએ કે જે અપમાનિત થયેલી વ્યક્તિને ઉશ્કેરણી આપે, અને (સી) આરોપીનો એવો ઈરાદો હોવો જોઈએ અથવા જાણ હોવી જોઈએ કે આવી ઉશ્કેરણીથી અન્ય વ્યક્તિ જાહેર શાંતિનો ભંગ કરશે અથવા અન્ય કોઈ ગુનો કરશે. વધુમાં, ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૫૦૩ હેઠળ ગુનાહિત ધમકીની વ્યાખ્યાઓને ધ્યાને લેતાં, ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાહિત ધમકીનો ગુનો બનાવવા માટે એ સ્થાપિત થવું આવશ્યક છે કે આરોપીનો ઈરાદો ફરિયાદીમાં

ભય પેદા કરવાનો હતો અને ફરિયાદીમાં ભય પેદા કરવાના કોઈ ઈરાદા વિના આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલી માત્ર ધમકીઓથી ગુનાહિત ધમકીનો ગુનો બનશે નહીં. અરજદારના વિદ્વાન વકીલે આધાર રાખેલ સમાન બેંચના નલિનભાઈ અમીરાલી ભાનવડિયા (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદામાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે, કાયદાનો આ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે આરોપી દ્વારા ફરિયાદીમાં ભય પેદા કરવાના ઈરાદા વિના આપવામાં આવેલી માત્ર ધમકીઓ ગુનાહિત ધમકીનો ગુનો બનાવતી નથી. આમ, જાહેર શાંતિના ભંગની ઉશ્કેરણી કરવાના ઈરાદા સાથેના ઈરાદાપૂર્વકના અપમાન અને આવી ધમકી દ્વારા ફરિયાદીમાં ભય પેદા કરવાના ઈરાદા અંગે ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૫૦૪ અને ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો સ્થાપિત કરવા અથવા રચવા માટેના સદર મૂળભૂત તત્વો અને મુખ્ય આવશ્યકતાઓ હાલના કેસમાં સ્પષ્ટપણે ગેરહાજર છે.

૬.૩.૫ જ્યાં સુધી રાજ્યની એવી રજૂઆતનો સંબંધ છે કે અરજદારો સમાન પ્રકારના ગુનાહિત પૂર્વ ઇતિહાસનો ચકાસાયેલ રેકૉર્ડ ધરાવે છે, તો એ નોંધવું યોગ્ય છે કે અગાઉની તમામ એફઆઈઆર સંબંધિત ફરિયાદીઓની સંમતિથી રદ કરવામાં આવી છે. આમ, એફઆઈઆર માં કરાયેલા અસ્પષ્ટ અને સામાન્ય આક્ષેપોના આધારે ફોજદારી ટ્રાયલ ચલાવવા માટે જરૂરી હકીકતલક્ષી આધાર રચી શકાતો નથી.

૬.૩.૬ નાણાં ધીરધાર અધિનિયમ હેઠળના ગુના માટે, આરોપી દ્વારા નાણાં આપતી વખતે અને બાનાખત કરતી વખતે બે મહિનાના અગાઉથી ૫% ના દરે

વ્યાજ પેટે રૂ. ૫૦,૦૦૦/- અગાઉથી લીધા હોવાના દાવા સિવાય—જે રજિસ્ટર્ડ બાનાખતની વિગતો પરથી ખોટો સાબિત થાય છે—આરોપીના નામે રૂ. ૩૫,૦૦૦/- ની કિંમતની ડુંગળી તબદીલ કરવામાં આવી હોવા અંગે માત્ર એજન્ટનું નિવેદન છે. આ રૂ. ૩૫,૦૦૦/- ની રકમ સિવાય, ફરિયાદીએ આરોપી વ્યક્તિઓને રોકડમાં કે બેંકિંગ ચેનલ અથવા ચુપીઆઈ દ્વારા વ્યાજ પેટે એક પણ રૂપિયો ચૂકવ્યો હોવાનો નામોલ્લેખ કરવા યોગ્ય કોઈ પુરાવો નથી, જે નાણાં ધીરધાર અધિનિયમની દંડનીય જોગવાઈઓને આકર્ષતા કથનોને અસ્વીકાર્ય બનાવે છે.

(ડી) અસ્પષ્ટ વિલંબ અને શુદ્ધબુદ્ધિનો અભાવ:

૬.૪ અરજદારોએ દર્શાવ્યું છે કે કથિત પ્રારંભિક ધમકીઓની તારીખથી એફઆઈઆર નોંધવામાં લગભગ બે વર્ષનો અસાધારણ વિલંબ થયેલ છે. ભજનલાલના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં ફોજદારી કાર્યવાહી સ્પષ્ટપણે બદદાનતપૂર્વકની હોય અથવા વેર વાળવાના ગુપ્ત હેતુથી દુર્ભાવનાપૂર્વક શરૂ કરવામાં આવી હોય, ત્યાં કોઈપણ અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ અટકાવવા માટે હાઈકોર્ટે કલમ ૪૮૨ હેઠળ હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ.

૬.૪.૧ સમયરેખા દર્શાવે છે કે જ્યારે કરાર આધારિત સંબંધો તૂટી ગયા અને દીવાની ઉપાયો સક્રિયપણે અપનાવવામાં આવ્યા તે પછી જ ફોજદારી તંત્રને ગતિમાન કરવામાં આવ્યું હતું. સમાંતર દીવાની મુકદ્દમા સાથે સરખાવતાં, આ

વિલંબ દર્શાવે છે કે ફોજદારી ફરિયાદ એ થયેલા મિલકત કરારોના વિશિષ્ટ પાલનથી બચવા માટે બદલો લેવાના બચાવ તંત્ર તરીકે ઘડવામાં આવી હતી.

૭. સારાંશ:

૭.૧ હાથ પરની હકીકતોનું મૂલ્યાંકન કરતાં, આ અદાલતને જણાય છે કે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનું આવશ્યક સ્વરૂપ સંપૂર્ણપણે દીવાની અને કરાર આધારિત છે. ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૮૪ અને ૩૮૬ હેઠળની ફોજદારી જોગવાઈઓ લાગુ કરવી એ સક્રિય મિલકત વિવાદમાં અન્યાયી લાભ મેળવવા માટે દીવાની વ્યવહારને ગુનાહિતતાનું આવરણ ઓઢાડવાનું એક સ્પષ્ટ ઉદાહરણ દર્શાવે છે. સક્ષમ દીવાની અદાલતે આ બાબતને પહેલેથી જ ધ્યાને લીધી હોવાથી, મનાઈ હુકમની રાહત આપી હોવાથી અને ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ ની અરજી ફગાવીને દાવાની પોષણક્ષમતાની પુષ્ટિ કરી હોવાથી, ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી એ કાયદાની પ્રક્રિયાના ધોર દુરુપયોગ સમાન રહેશે. ચાર્જશીટ તેમજ એફઆઈઆર ના કાગળોના સમગ્ર વાંચન પરથી, હાલનો કેસ ભજનલાલના કેસ (ઉપર મુજબ) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્ધારિત કરેલા માપદંડ (૧), (૩), (૫) અને (૭) ની અંદર સ્પષ્ટપણે આવે છે.

૮. નિષ્કર્ષ:

૮.૧ ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૬૧૧૪/૨૦૨૧ અને ૩૧૩૫/૨૦૨૧ મંજૂર કરવામાં આવે છે. અરજદારો સામે નોંધાયેલ ઉપરના ફકરા ૨ માં ઉલ્લેખિત પ્રથમ માહિતી અહેવાલ, ચાર્જશીટ અને તેમાંથી ઉદ્ભવતી તમામ

પરિણામસ્વરૂપની ફોજદારી કાર્યવાહી અરજદારો પૂરતી આથી કાયદેસર અમાન્ય
ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. તદનુસાર નિયમ આખરી કરવામાં આવે છે.

૮.૨ પેવિંગ અરજી/અરજીઓ, જો કોઈ હોય તો, તેનો નિકાલ કરવામાં આવે
છે.

૮.૩ ડાયરેક્ટ સર્વિસની પરવાનગી આપવામાં આવે છે.

[પી. એમ. રાવલ, ન્યાયમૂર્તિ]

મહેન્દ્ર+હિરેન/૧૧ટીએસએસ૨૦૭૨૬+

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની
ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ.
અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત
અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the
restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used
for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of
the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution
and implementation.